

رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی

دوره ۳، شماره ۱۱، زمستان ۱۳۹۴

ص ص : ۴۷-۵۶

بررسی وضعیت درس تربیت بدنی دوره اول ابتدایی با استفاده از ماتریس SWOT

بهاره کاتوزیان^۱ - زهرا سادات میرزازاده^{۲*} - مرتضی عظیمزاده^۳ - محمد کشتی دار^۴

۱. کارشناس ارشد مدیریت راهبردی سازمان های ورزشی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران ۳، ۲. استادیار گروه

مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران ۴. دانشیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده

علوم ورزشی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۱/۰۵/۱۳۹۴، تاریخ تصویب: ۱۱/۰۵/۱۳۹۴)

چکیده

هدف از این پژوهش، بررسی وضعیت درس تربیت بدنی دوره اول ابتدایی مدارس ایران بود. جامعه آماری عبارت بود از ۷۶ نفر، مشتمل بر معاونان تربیت بدنی ادارات کل استان ها و کارشناسان و مسئولان برنامه ریزی درسی حوزه ستادی. ابزار جمع آوری داده ها شامل مصاحبه، پرسشنامه باز و پرسشنامه بسته پنج گزینه ای لیکرت بود که در دو قسمت عوامل داخلی و عوامل خارجی در بین جامعه آماری توزیع شد. روایی پرسشنامه توسط چند تن از استادان و صاحب نظران و پایایی آن در پرسشنامه محیط داخلی با روش آلفای کرونباخ ۷/۵۲ و در پرسشنامه محیط خارجی ۷/۱۹ تأیید شد. داده های پژوهش با استفاده از آمار توصیفی و آزمون های تک نمونه ای و تحلیل عاملی تجزیه و تحلیل شد. پس از تجزیه و تحلیل محیط داخلی و خارجی و تشکیل ماتریس ارزیابی، محرز شد که تربیت بدنی دوره اول ابتدایی مدارس ایران در موقعیت راهبردی ST قرار دارد، در نتیجه باید از راهبردهای رقابتی استفاده کرد. پیشنهاد می شود مدیران و برنامه ریزان تربیت بدنی با نگاهی عمیق تر به نقاط قوت به دست آمده در این پژوهش، موجب نزدیکتر شدن دانش آموزان به رویکرد درس تربیت بدنی در این دوره (کسب و حفظ سلامتی) شوند.

واژه های کلیدی

درس تربیت بدنی، دوره اول ابتدایی، ماتریس SWOT، مدارس ایران، نیروهای ستادی.

مقدمه

تربیت بدنی، فرایندی آموزشی است که در آن از فعالیت جسمانی به عنوان راهی برای کمک به دانش آموز به منظور کسب مهارت، آمادگی، دانش و نگرش مثبت در راستای رشد مطلوب، کسب سلامت عمومی و به حداکثر رساندن فرصت‌ها برای اجرای فعالیت بدنی استفاده می‌شود (۸).

نتایج تحقیقات انجام گرفته در مورد نقش حرکت و فعالیت بدنی در رشد یکپارچه انسان نشان می‌دهد که استفاده صحیح از برنامه حرکتی و ورزش مناسب با ویژگی‌های ساختاری و روان‌شناختی انسان، به ویژه در دوران کودکی و نوجوانی، ضمن تأمین سلامت جسم و روان، فرد را برای زندگی در محیط اجتماعی آماده می‌سازد (۴). بر این پایه و با عنایت به نقش و اهمیت سازنده ورزش در حفظ، بهداشت و ارتقای سطح سلامت جامعه، لازم است با برنامه‌ریزی اصولی و منطقی و مبتنی بر نیازهای آموزش و پرورش و رویکردهای تربیت بدنی و ورزش در مسیر دستیابی به چشم‌انداز توسعه کشور در بخش تربیت بدنی و ورزش مدارس همگام با سایر دستگاه‌های اجرایی گام برداشت. هر گاه صحبت از توسعه به میان می‌آید، به ناچار باید از مدیریت و برنامه‌ریزی صحبت به میان آورده شود. به ویژه در اموری که خود موجب توسعه امور دیگر بوده و بستر خوبی را در این زمینه فراهم می‌آورد؛ از جمله این امور می‌توان به ورزش و تربیت بدنی مدارس اشاره کرد که تحقیقات و تجربیات موجود حاکی از آن است که تربیت بدنی می‌تواند موجب آمادگی بدنی، تندرستی، سلامتی عاطفی و اجتماعی، اخلاقی و معنوی ذهنی و عقلانی دانش‌آموزان ابتدایی شود (۱۵) و تأثیرات مثبت روی سایر شاخص‌های اجتماعی مانند درمان، بهداشت، شادابی و نشاط و اقتصاد و غیره داشته باشد. اما امروزه، آنچه اهل فن بدان اتفاق آرا

دارند جداناپذیری علم مدیریت از علم برنامه‌ریزی است. حال که قرار است در مسیر رسیدن به چشم‌انداز ۲۰ساله توسعه کشور گام برداشته شود، برنامه‌ریزی راهبردی به عنوان یک ضرورت مطرح است و باید در سرلوحه کار قرار گیرد. بر این مبنا شناسایی موقعیت و جایگاه فعلی و اهدافی که باید بدان دست یافت، اهمیت خاصی دارد (۱۸). اسناد بالادستی که پشتوانه‌های قوی برای برنامه‌ریزی و فعالیت در حوزه تربیت بدنی و ورزش آموزش و پرورش محسوب می‌شوند، به قرار و شرح زیرند:

❖ تربیت بدنی و ورزش در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، که در اصل سوم به آموزش پرورش و تربیت بدنی اشاره و تأکید شده است.

❖ سلامت و تندرستی در سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ جمهوری اسلامی ایران، که در آن برخورداری جامعه ایرانی از سلامت و... مورد تأکید قرار گرفته است.

❖ تربیت بدنی و ورزش در برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، که در موارد ۹، ۱۳، ۱۷ و ۱۹ مورد تأکید قرار گرفته است.

❖ تربیت بدنی و ورزش در سند تحول بنیادین وزارت آموزش و پرورش (۳). همگام با سیاست‌های کلان ورزش کشور و نیز اهداف مدنظر وزارت آموزش و پرورش در چارچوب سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ و همچنین اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، به تبع فعالیت‌های ورزشی مدارس ابتدایی کشور نیز تحت تأثیر تغییرات اساسی قرار می‌گیرد که در این پژوهش با بررسی وضعیت داخلی و خارجی درس تربیت بدنی دوره اول ابتدایی در قالب تحلیل ماتریس SWOT و با شاخص‌های اهداف کمی و کیفی سعی شده با رویکرد علمی - فرهنگی و مدیریت راهبردی به آن پرداخته شود.

(۲۴،۲۱). ولی هر کدام از تحقیقات انجام گرفته در زمینه ورزش مدارس بیشتر به بررسی و رفع مشکلات کنونی مدرسه پرداخته یا نگاه کلی به تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش داشته‌اند، درحالی‌که در پژوهش حاضر سعی شده است تا با توجه به تحلیل محیطی فرصت‌ها، تهدیدها و نقاط قوت و ضعف درس تربیت بدنی خاص دوره اول ابتدایی با توجه به جایگاه کنونی آن بررسی شود تا بتوان به نظام ورزش کشور که از دوره اول ابتدایی (سه پایه اول دبستان) به صورت رسمی شکل می‌گیرد، کمک کرد.

روش تحقیق

این تحقیق از نوع کاربردی بوده و با روش تحلیلی، توصیفی انجام گرفته است. برای انجام این پژوهش علاوه بر شیوه‌های کمی از شیوه‌های کیفی مصاحبه با صاحب‌نظران هم استفاده شد تا برای تهیه پرسشنامه‌ها از اطلاعات جامع‌تری به دست آید. در مرحله بعد، محقق پس از جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه باز و مصاحبه و همچنین مرور ادبیات و پیشینه تحقیق، به تهیه پرسشنامه بسته در طیف پنج‌ارزشی لیکرت اقدام کرد.

محتوای پرسشنامه حاوی دو قسمت محیط داخلی با ۲۲ سؤال و محیط خارجی با ۱۶ سؤال بود که در محیط داخلی عوامل نیروی انسانی، محتوای آموزشی، ارزشیابی، هدف، ایمنی تجهیزات و فضا، و در محیط خارجی عوامل فرهنگی- اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فناوری و قانونی بررسی شد که پس از تأیید روایی توسط استادان و متخصصان، پایایی آن در پرسشنامه محیط داخلی از طریق آلفای کرونباخ با ضریب پایایی ۰/۷۵۲ و در پرسشنامه محیط خارجی ۰/۷۱۹ تأیید شد و در میان جامعه آماری تحقیق که عبارت بودند از ۷۶ نفر مشتمل بر کلیه معاونان تربیت بدنی اداره کل استان‌ها و

در زمینه تربیت بدنی مدارس تحقیقات زیادی انجام گرفته است. بابویی در سال ۱۳۹۲ به تدوین برنامه راهبردی تربیت بدنی و فعالیت‌های ورزشی وزارت آموزش و پرورش پرداخت. این محقق با بررسی فعالیت‌های ورزشی این وزارت را در منطقه راهبردی (WT) نشان داد (۳). همتی‌نژاد (۱۳۸۲) در پژوهشی با عنوان «نیازسنجی درس تربیت بدنی و ورزش در دوره دبیرستان»، به این نتیجه رسید که اولویت هدف‌های اصلی تربیت بدنی ارتقای سلامت و آمادگی جسمانی است (۱۹).

رضانی‌نژاد (۱۳۸۲) به بررسی مشکلات مدیریت کلاس‌های تربیت بدنی و نیازهای ورزش مدارس متوسطه ایران پرداخت و نتایج نشان داد مشکلات مربوط به سایر عوامل آموزشی، شایع‌تر از مشکلات مربوط به رفتار شاگردان است (۱۰). «بررسی عوامل تأثیرگذار بر کیفیت بخشی درس تربیت بدنی در مدارس متوسطه از دیدگاه معلمان ورزش» عنوان تحقیق شعبانی بهار (۱۳۸۷) است.

نتایج تحقیق بیانگر آن است که از دیدگاه معلمان تربیت بدنی عوامل اهداف آموزشی، برنامه آموزشی، محتوای آموزشی و شیوه تدریس در حد زیادی بر کیفیت بخشی درس تربیت بدنی اثرگذارند (۱۲). از جمله تحقیقات انجام گرفته در دیگر کشورها می‌توان به تحقیقات زیر اشاره کرد: موهد^۱ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهش خود به مشخص کردن اثربخشی آموزش برای معلمان تربیت بدنی پرداختند (۲۳)؛ بررسی دری^۲ و همکاران (۲۰۱۲) در زمینه اینکه معلمان تربیت بدنی یونان در مورد نیازهای تربیت بدنی دانش‌آموزان چه می‌دانند و پژوهش تی سانکاریدو^۳ (۲۰۱۲) در مورد تربیت معلمان تربیت بدنی برای آموزش تربیت بدنی

1. Mohd
2. Derri
3. Tsangaidou

نتایج و یافته‌های تحقیق

الف) ماتریس عوامل داخلی: مهم‌ترین نقاط قوت و ضعف درس تربیت بدنی دوره اول ابتدایی مدارس ایران با استفاده از آزمون تک‌نمونه‌ای مشخص و با استفاده از تحلیل عاملی اولویت‌بندی شد که به‌ترتیب اولویت در جدول ۱ نمایش داده شده است. جدول ۱ علاوه بر موارد بالا نمره به‌دست‌آمده در ماتریس عوامل داخلی را نیز بیان می‌کند.

کارشناسان و مسئولان تربیت بدنی و فعالیت‌های ورزشی حوزه ستادی وزارت آموزش و پرورش، توزیع شد. در این پژوهش از آزمون‌های تک‌نمونه‌ای برای شناسایی قوت‌ها و ضعف‌ها (محیط داخلی) و فرصت‌ها و تهدیدها (محیط خارجی)، از تحلیل عاملی برای اولویت‌بندی عوامل محیط داخلی و خارجی و تحلیل ماتریس عوامل داخلی و خارجی استفاده شد.

جدول ۱. نقاط قوت و ضعف به ترتیب اولویت و نمره به‌دست‌آمده از ماتریس عوامل داخلی

نمره	وزن	ضریب اهمیت	قوت
۰/۶۷۱	۰/۰۶۵	۳/۲۱	انگیزه دانش‌آموزان در این سن برای ورزش و فعالیت در این ساعت
۰/۱۶۱	۰/۰۲۶	۳/۷۰	برگزاری متوالی دو ساعت ۴۵ دقیقه‌ای درس تربیت بدنی در یک روز
۰/۱۳۲	۰/۰۴۷	۲/۷۹	افزایش سطح سواد معلمان تربیت بدنی
۰/۱۲۲	۰/۰۴۶	۲/۵۶	وجود کتاب راهنمای معلم
نمره	وزن	ضریب اهمیت	ضعف
۰/۱۶۷	۰/۰۴۴	۲/۵۷	آگاهی مسئولان تربیت بدنی از رویکرد تربیت بدنی در این دوره
۰/۱۱۰	۰/۰۴۱	۲/۴۸	آگاهی معلمان تربیت بدنی این دوره از شرح شغل
۰/۰۶۷	۰/۰۳۸	۲/۳۰	آگاهی مدیران و مسئولان تربیت بدنی از وجود برنامه درسی در این دوره
۰/۰۶۶	۰/۰۳۸	۲/۲۵	ارزشیابی حرکات بنیادین و آمادگی جسمانی دانش‌آموزان برای ثبت‌نام درس
۰/۰۷۶	۰/۰۳۶	۲/۱۱	وجود برنامه تربیت بدنی در دوره پیش‌دبستانی
۰/۰۷۳	۰/۰۳۵	۲/۰۷	کتاب کار دانش‌آموزان در رابطه با درس تربیت بدنی
۰/۰۷۳	۰/۰۳۵	۲/۰۷	ایمنی فضاهای مورد استفاده در ساعات تربیت بدنی مدارس
۰/۰۶۸	۰/۰۳۴	۲/۰۰	استفاده از وسایل کمک‌آموزشی و معلم‌ساخته مخصوص این دوره در کلاس
۰/۰۶۸	۰/۰۳۴	۲/۰۰	تدریس سلیقه‌ای درس تربیت بدنی بدون در نظر گرفتن اهداف این دوره توسط معلمان
۰/۰۶۸	۰/۰۳۴	۲/۰۰	استفاده از دفتر کار
۰/۰۶۳	۰/۰۳۳	۱/۹۳	دسترسی به کتاب راهنمای معلم برای تمام معلمان
۰/۰۶۱	۰/۰۳۲	۱/۸۹	برگزاری دوره‌های آموزشی در کشور و... برای آشنایی بیشتر معلمان، مدیران، کارشناسان و مسئولان با برنامه درسی این دوره (دوره کیفیت‌بخشی).
۰/۰۶۱	۱/۰۳۲	۱/۸۹	فرم ارزشیابی معلم تربیت بدنی مخصوص این دوره
۰/۰۶۷	۰/۰۳۱	۱/۸۲	استقبال معلمان باتجربه برای تدریس این دوره
۰/۱۳۳	۰/۰۴۴	۲/۵۷	اهمیت درس تربیت بدنی این دوره نسبت به سایر دروس از دیدگاه مسئولان، مدیران و دیگر معلمان تربیت بدنی
۰/۱۰۱	۰/۰۴۳	۲/۵۴	تأثیر کوچک شدن فضاهای ورزشی بر درس تربیت بدنی
۰/۰۱۱	۰/۰۴۱	۲/۴۸	آگاهی معلمان از وسایل و تجهیزات ورزشی مناسب این دوره
۰/۰۵۷	۰/۰۳۱	۲/۸۲	کمبود ساعت درس تربیت بدنی و تأثیر آن بر اهداف آمادگی جسمانی دانش‌آموزان این دوره
۲/۹۵۹	۱		جمع

با توجه به نمره به دست آمده از این ماتریس که بین ۲/۵۰ و ۴ است، می توان نتیجه گرفت درس تربیت بدنی دوره اول ابتدایی مدارس ایران در محیط داخلی در منطقه قدرت قرار گرفته است.

ب) ماتریس عوامل خارجی: مهم ترین فرصت ها و تهدیدهای درس تربیت بدنی دوره اول ابتدایی مدارس ایران با استفاده از آزمون تک نمونه ای مشخص و با استفاده از تحلیل عاملی اولویت بندی شد که به ترتیب اولویت در جدول ۲ نمایش داده شده است.

همان طور که جدول ۱ نشان می دهد از دیدگاه پاسخ دهندگان و از بین کلیه گویه های مطرح شده در محیط داخلی، اولین اولویت نقاط قوت، انگیزه دانش آموزان در این سن به تحرک و اولین اولویت در نقاط ضعف عدم آگاهی مسئولان تربیت بدنی از رویکرد درس تربیت بدنی در این دوره، است. رویکرد درس تربیت بدنی در این دوره کسب و حفظ سلامتی است که با توجه به انگیزه دانش آموزان به فعالیت می توان کل جامعه را به سمت این رویکرد سوق داد.

جدول ۲. نمایش فرصت ها و تهدیدها به ترتیب اولویت و نمره به دست آمده از ماتریس عوامل خارجی

نمره	وزن	ضریب	فرصت
۰/۰۵۷	۰/۰۵۱	۱/۱۱	نگرش جامعه به ورزش به عنوان یک عامل سازنده (روانی، اجتماعی، فرهنگی و تربیتی)
۰/۰۶۰	۰/۰۵۶	۱/۰۷	تأثیر رسانه های گروهی بر ذهنیت دانش آموزان از تربیت بدنی این دوره
۰/۰۵۹	۰/۰۵۷	۱/۰۴	تربیت نیروی انسانی جهت دار توسط دانشکده های تربیت بدنی (معلم، مربی)
نمره	وزن	ضریب	تهدید
۰/۱۴۷	۰/۰۴۷	۱/۹۳	مشارکت انجمن و اولیای مدرسه با تربیت بدنی
۰/۱۴۱	۰/۰۷۳	۱/۹۳	جایگزینی بازی های کامپیوتری به جای تحرک و فعالیت در بین دانش آموزان
۰/۱۲۶	۰/۰۶۷	۱/۸۹	افزایش تورم و تأثیر آن بر بودجه تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش
۰/۱۴۶	۰/۰۷۷	۱/۸۹	تقدم اقدامات سلیقه ای بر اجرای برنامه های راهبردی بین برخی از مدیران
۰/۱۴۸	۰/۰۷۸	۱/۸۹	قیمت وسایل و تجهیزات ورزشی
۰/۰۱۱	۰/۰۶۵	۱/۶۸	انگیزه افراد تحصیل کرده برای اشتغال در این دوره
۰/۰۹۴	۰/۰۶۴	۱/۴۶	آگاهی والدین از اهداف تربیت بدنی در این دوره
۰/۰۵۶	۰/۰۴۴	۱/۳۲	جمعیت رو به رشد و تأثیر آن بر افزایش تعداد دانش آموزان در کلاس درس
۰/۰۴۰	۰/۰۳۱	۱/۳۲	استخدام دانش آموختگان تربیت بدنی با گرایش های تخصصی (مدیریت، آسیب شناسی و...) در مقطع ابتدایی
۰/۰۵۷	۰/۰۴۴	۱/۳۰	آگاهی مدیران و مسئولان غیر تربیت بدنی از اهداف درس تربیت بدنی در این دوره
۰/۰۶۶	۰/۰۵۴	۱/۲۲	حمایت حقوقی مکفی معلمان تربیت بدنی از طرف دولت با توجه به آسیبزا بودن ماهیت درس
۰/۰۵۲	۰/۰۴۳	۱/۲۱	نگرش مثبت عموم مردم به مسابقات و نتیجه گرایی
۰/۰۶۲	۰/۰۵۳	۱/۱۸	تأثیر زندگی ماشینی و غیرفعال مردم جامعه بر تحرک و فعالیت بدنی دانش آموزان
۱/۵۵۱	۱		جمع

اولویت اول تهدیدها، عدم مشارکت انجمن و اولیای مدرسه با این درس است. با توجه به نمره به دست آمده از این ماتریس که بین ۲/۵۰ و ۱ است، می توان نتیجه گرفت درس تربیت بدنی دوره اول ابتدایی مدارس ایران در محیط خارجی در منطقه تهدیدها قرار گرفته است.

همان طور که جدول ۲ نشان می دهد می توان گفت که در بین گویه های مطرح شده در محیط خارجی ۳ فرصت و ۱۳ تهدید از نظر پاسخ دهندگان برای درس تربیت بدنی در این دوره شناسایی شده است که اولویت اول فرصت ها، نگرش جامعه به ورزش به عنوان یک عامل سازنده و

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نمره به‌دست‌آمده از ماتریس عوامل داخلی و ماتریس عوامل خارجی، منطقه راهبرد به‌دست‌آمده برای این درس، منطقه ST است.

منطقه نهاجمی WO	منطقه محافظه‌کارانه SO
منطقه تدافعی WT	منطقه رقابتی ST

شکل ۱. نمایش منطقه استراتژیک درس تربیت بدنی دوره اول ابتدایی

سازمان‌هایی که راهبرد ST^۱ را به اجرا در می‌آورند، حالت رقابتی به خود می‌گیرند و هدف آنها استفاده از نقاط قوت و پرهیز از تهدیدهای خارجی است (۲۰). این سازمان که دارای نقاط قدرت داخلی است، با تهدیدهایی در محیط خارجی روبه‌روست و در موضع به‌نسبت خوبی قرار دارد، در واقع هدف چنین سازمانی استفاده از نقاط قوت برای مقابله با تهدیدهای خارجی است (۵). با نگاهی دقیق‌تر به نمره‌های به‌دست‌آمده در ماتریس ارزیابی داخلی و فاصله کم آن با نمره ۲/۵۰ که مشخص‌کننده مرز بین برتری قوت‌ها به ضعف‌هاست (شکل ۱)، می‌توان نتیجه گرفت که با کم‌توجهی و بی‌برنامگی در این درس می‌توان به‌راحتی از منطقه راهبردی ST به WT^۲ نزول پیدا کرد. این در حالی است که با نگاهی عمیق‌تر به بخش‌بندی‌های نقاط قوت که شامل برنامه‌دستی و نیروی انسانی است و برنامه‌ریزی دقیق برای پررنگ شدن این بخش‌ها، می‌توان به تهدیدهای این درس فائق آمد و موجب نزدیک شدن هرچه بیشتر کل جامعه به رویکرد این درس که همانا

کسب و حفظ سلامتی است، رسید و در آینده جامعه‌ای سالم‌تر متشکل از دانش‌آموزان کنونی را شاهد بود. با توجه به قرار گرفتن درس تربیت بدنی در منطقه ST در این پژوهش و به‌دست آمدن نتایج ملموس‌تر، در ادامه به بخش‌بندی کلی‌تر نقاط قوت و تهدیدها و مقایسه تحقیقات پیشین با نتایج به‌دست‌آمده می‌پردازیم.

چهار عامل به‌دست‌آمده در قسمت نقاط قوت را می‌توان به دو بخش کلی زیر بخش‌بندی کرد:

الف) محتوای آموزشی شامل ۱. وجود کتاب راهنمای معلم و ۲. برگزاری متوالی دو ساعت تربیت بدنی در یک روز.

ب) نیروی انسانی شامل ۱. افزایش سطح سواد معلمان تربیت بدنی و ۲. انگیزه دانش‌آموزان برای فعالیت در این ساعت.

در قسمت الف-۱: کتاب راهنمای معلم در درس تربیت بدنی پیرو برنامه‌دستی در سال ۱۳۸۹ برای اولین بار در درس تربیت بدنی این دوره تدوین شد. کشکر (۱۳۹۲) به ارزیابی کتاب پرداخته و لزوم کتاب را برای درس تربیت بدنی تصدیق می‌کند (۱۴). علاوه بر این، دری (۲۰۱۲) در پژوهش خود وجود کتاب را در یونان موجب شناخت بیشتر معلمان از اهداف تربیت بدنی می‌داند (۲۱). دادلی^۳، اوکلی و همکاران (۲۰۱۱) در مورد وجود کتاب به نتایج مشابهی رسیدند (۲۲).

الف-۲: برگزاری متوالی دو ساعت پیاپی از یک درس در مقطع ابتدایی در برنامه‌دستی ملی (۱۳۹۱) مجاز نیست (۴)، درحالی‌که در این پژوهش جزء نقاط قوت تلقی شده است. شاید ناآگاهی پاسخ‌دهندگان از برنامه‌دستی ملی به‌طور کامل یا عدم آگاهی قانونگذاران برنامه‌دستی از ماهیت درس تربیت بدنی موجب بروز این تضاد شده است.

1. Strength - Threat
2. Weakness - Threat

3. Dudly

اهداف درس باشد، می‌توان با تمهیداتی در جهت برطرف کردن عامل اول، کمرنگ کرد یا به‌نوعی دیگر این دو عمل را علت و معلول همدیگر تلقی کرد که برطرف کردن یکی موجب برطرف کردن دیگری خواهد شد.

الف- ۳: عدم آگاهی مسئولان و مدیران غیر تربیت بدنی از اهداف درس در این دوره که با پژوهش محرم‌زاده (۱۳۹۲) و شعبانی بهار (۱۳۹۱) همخوانی ندارد (۱۶،۱۲).

الف- ۴: نگرش مثبت عموم مردم به مسابقات و نتیجه‌گرایی که با پژوهش حسینی (۱۳۹۲) همخوانی دارد (۶). نظر به تهدید شماره ۳ و ۴ و با توجه به تحقیقات ورزش حرفه‌ای که به چند نمونه آن اشاره شد، می‌توان توجه مسئولان به ورزش حرفه‌ای در دانشگاه‌ها و هیأت‌ها را یکی از دلایل نگرش جامعه به سمت مسابقات دانست. شاید اگر مسئولان با توجه به اهمیت ورزش تربیتی و تأثیر آن بر ورزش حرفه‌ای توجه بیشتری به آن مبذول داشتند، نگرش جامعه هم تغییر می‌کرد.

الف- ۵: تأثیر زندگی ماشینی و غیرفعال جامعه بر حرکت و فعالیت بدنی دانش‌آموزان تهدیدی است که بیشتر از همه دانش‌آموزان این مقطع را به دلیل وابستگی آنها به والدین خود در برمی‌گیرد.

الف- ۶: عدم انگیزه افراد تحصیل کرده برای اشتغال در این دوره با نتایج گزارش عملکرد معاونت تربیت بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش (۱۳۹۳) همخوانی ندارد (۱۸). این ناهمخوانی را می‌توان به کلی‌نگری معاونت تربیت بدنی به استخدام افراد نسبت داد، درحالی‌که مورد مطالعه این پژوهش استخدام خاص دوره اول ابتدایی بوده است.

ب- بخش اقتصادی شامل:

ب- ۱: افزایش تورم و تأثیر آن بر بودجه تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش.

در بخش ب- ۱: افزایش سواد معلمان با نتایج تحقیقات شعبانی بهار (۱۳۹۱) و غفرانی (۱۳۸۹) همخوانی دارد (۱۳،۱۲) و با پژوهش‌های رضوی (۱۳۹۳) و سیف پناهی (۱۳۹۰) مغایر است (۱۱،۹). این عدم همخوانی می‌تواند نشأت گرفته از تفاوت جامعه مورد بررسی محققان باشد. آموزش و پرورش با استخدام نیروهای جوان و متخصص در سال ۱۳۸۹ موجب پیرنگ شدن این قوت در بخش تربیت بدنی این ارگان شده است.

ب- ۲: انگیزه بالای دانش‌آموزان در این سن برای تحرک و فعالیت بدنی با نتایج تحقیقات آزمون (۱۳۹۰) و بابویی (۱۳۹۲) همخوانی دارد (۳،۲). تحرک و فعالیت ماهیت درس تربیت بدنی است که مجریان آن دانش‌آموزان هستند. موازی بودن این دو عامل مهم، کمک قدرتمندی است در اجرای بهتر درس، توسط معلم. پس از دسته‌بندی نقاط قوت، نقاط تهدید برشمرده شده توسط پاسخ دهندگان را با تحقیقات مشابه مقایسه کرده‌ایم تا به وسیله این تقسیم‌بندی‌ها به صورت منسجم‌تر بتوان با استفاده از قوت‌ها به تهدیدها فائق آمد و به نتایج مطلوب‌تری در درس تربیت بدنی این دوره دست یافت. تهدیدهای به‌دست‌آمده در این تحقیق را می‌توان با توجه به سطح کلان محیط به قسمت‌های: الف) بخش فرهنگی اجتماعی با شش عامل؛ ب) بخش اقتصادی با دو عامل؛ ج) بخش سیاسی با سه عامل؛ د) بخش قانونی با یک عامل و در نهایت و) بخش فناوری با یک عامل، که در مجموع شامل سیزده عامل می‌شود، تقسیم‌بندی کرد.

الف) بخش فرهنگی- اجتماعی شامل:

الف- ۱: ناآگاهی والدین از اهداف درس تربیت بدنی در این دوره که با تحقیقات آزمون (۱۳۹۲) و بابویی (۱۳۹۲) همراستاست (۲،۳).

الف- ۲: عدم مشارکت انجمن و اولیای مدرسه در این درس را که ممکن است نشأت گرفته از ناآگاهی آنان از

د- بخش قانونی شامل:

د-۱: حمایت حقوقی ناکافی معلمان تربیت بدنی از طرف دولت با توجه به آسیب‌زا بودن ماهیت درس که با نتایج به‌دست‌آمده در گزارش عملکرد معاونت تربیت بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش (۱۳۹۳) همخوانی دارد (۱۸). نظر به ایمن نبودن بسیاری از فضاهای استفاده‌شده در ساعات تربیت بدنی و ناکافی بودن حمایت قانونی معلم تربیت بدنی در صورت بروز حادثه، معلم انگیزه‌ای برای فعالیت بهینه نخواهد داشت و این خود موجب بروز مشکلات دیگری برای درس خواهد شد.

و- بخش فناوری شامل:

و-۱: جایگزینی بازی‌های کامپیوتری به‌جای تحرک و فعالیت تهدیددی است که در بخش فناوری قرار می‌گیرد، که با نتایج تحقیق رشید لمیر (۱۳۹۲) همخوانی دارد (۷). امروزه با دنیای مجازی و جذابیت آن نمی‌توان مقابله کرد و اگر این تهدید به‌درستی هدایت نشود، می‌تواند به‌طور جدی موجب گرایش جامعه به عدم تحرک شود. از آنجا که تربیت بدنی و ورزش، یکی از قوی‌ترین نهادهای تأثیرگذار در فرهنگ ملت‌ها محسوب می‌شود، می‌توان با گسترش فعالیت‌های تربیت بدنی در مدارس سطح توانایی‌های جسمانی، روحی و قوای عقلانی دانش‌آموزان را افزایش و تنش‌های روانی و ناراحتی‌های جسمانی را کاهش داد. درس تربیت بدنی از نظر ضوابط آموزشی تقریباً مشابه سایر دروس است، اما در عمل از نظر ارزش و اهمیت مساوی با سایر دروس نیست (۸).

یکی از دلایل پایین بودن ارزش این رشته، اجرا نشدن برنامه درسی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش است. متأسفانه با وجود برنامه درسی تربیت بدنی در این مقطع، اجرای آن همواره با دشواری‌های زیادی مواجه بوده است که تعدادی از ضعف‌ها و تهدیدهای برشمرده‌شده در این پژوهش مبین آن است، مانند ناآگاهی مسئولان تربیت

ب-۲: افزایش قیمت وسایل و تجهیزات ورزشی که با تحقیقات رشید لمیر (۱۳۹۲) و شعبانی بهار (۱۳۹۱) همخوانی دارد (۱۲،۷). درحقیقت عوامل اقتصادی بخشی از محیط کلان است که تربیت بدنی را در بیشتر جوامع تحت تأثیر قرار می‌دهد.

ج- بخش سیاسی شامل:

ج-۱: تقدم اقدامات سلیقه‌ای بر اجرای برنامه‌های راهبردی بین برخی مدیران که با نتایج محرم‌زاده (۱۳۹۲) و حسینی (۱۳۹۲) همخوانی دارد (۱۶،۶). همراستایی این تحقیقات در جوامع مختلف تأییدکننده این مطلب است که عملکرد سلیقه‌ای مدیران رابطه‌ای با سازمان آنها ندارد و مدیران در هر سازمانی چه خرد و چه کلان می‌توانند به‌راحتی از اعمال قانون صرف نظر کرده و سلیقه‌ای عمل کنند.

ج-۲: جمعیت رو به رشد و افزایش تعداد دانش‌آموزان در کلاس جزء تقسیم‌بندی سیاسی این پژوهش است. با توجه به سیاست‌های افزایش جمعیت که از طرف دولتمردان تدبیر شده است و با توجه به ایمن نبودن فضاهای مورد استفاده در ساعات تربیت بدنی، افزایش تعداد دانش‌آموزان در کلاس جزء تهدیدهای جدی برای این درس تلقی می‌شود.

ج-۳: استخدام دانش‌آموختگان تربیت بدنی با گرایش‌های تخصصی (مدیریت، آسیب‌شناسی و...). با در نظر گرفتن سن دانش‌آموزان و اهداف درس در این دوره که شامل آموزش حرکات پایه، آمادگی جسمانی و... می‌شود، پیشنهاد می‌شود از دانش‌آموختگان تربیت بدنی با گرایش عمومی استفاده شود تا از دروس روان‌شناسی بیشتری بهره برده باشند و در کلاس تعامل بهتری با دانش‌آموزان این سن داشته باشند.

روش‌های تدریس، ارزشیابی، نیروی انسانی، فضا و امکانات، گروه‌بندی دانش‌آموزان و زمان (۱). در نتیجه اجرای برنامه درسی تصویب‌شده در شورای عالی آموزش و پرورش در سطح کل کشور، با توجه به مؤلفه‌های آن که جزء قوت‌های درس محسوب می‌شوند، می‌تواند ما را در اجرای راهبرد به‌دست‌آمده در این پژوهش که همانا استفاده از نقاط قوت برای فائق آمدن به تهدیدهاست، کمک شایانی کند.

بدنی و غیر تربیت بدنی از وجود برنامه درسی و رویکرد آن، تقدم اقدامات سلیقه‌ای برخی مدیران و اجرای طرح‌های پیشنهادی بدون توجه به برنامه درسی.

نگاه کلی به قوت‌ها ما را به دو قسمت محتوای آموزشی و نیروی انسانی متوجه می‌کند که جزیی از عناصر بیان‌شده در برنامه درسی است. شاید معروف‌ترین برداشت ارائه‌شده از عناصر برنامه درسی، برنامه درسی را با ۹ عنصر بیان می‌کند که عبارت‌اند از: اهداف، محتوا،

منابع و مآخذ

۱. ابراهیم کافوری، کیمیا؛ ملکی، حسن و خسروی بابادی، علی‌اکبر (۱۳۹۴). "بررسی نقش عناصر برنامه درسی کلان در افت تحصیلی درس ریاضی سال اول دوره متوسطه از دیدگاه شرکای برنامه درسی". پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ش ۱۷، ص ۵۰-۶۲.
۲. آزمون، جواد؛ مظفری، سید امیر احمد و هادوی، سیده فریده (۱۳۹۰). "مقایسه ادراکات دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی ایران از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای". مجله المپیک، ش ۵۴، ص ۱۲۸ - ۱۰۹.
۳. بابویی، حسین (۱۳۹۲). "تدوین برنامه استراتژیک تربیت بدنی و فعالیت‌های ورزشی وزارت آموزش و پرورش". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه پردیس بین‌الملل کیش، ص ۱-۱۳۲.
۴. پورشکوری شاری، فاطمه و موحدی، احمدرضا (۱۳۹۰). "تأثیر بازی‌های کودکان و مدرن بر رشد دانش‌آموزان دختر اول ابتدایی". نشریه رشد و یادگیری حرکتی - ورزشی، ش ۷، ص ۱۶۴-۱۴۷.
۵. چیت‌ساززاده، محمدعلی (۱۳۹۲). "به‌کارگیری مدل تصمیم‌گیری چندهدفه برای بهینه‌سازی زمان، هزینه، کیفیت با در نظر گرفتن عامل محیط زیست در پروژه‌های شهری با رویکرد فازی". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده علوم اداری اقتصادی، دانشگاه فردوسی مشهد، ص ۱-۱۳۶.
۶. حسینی، سید شاهو؛ حمیدی، مهرزاد؛ قربانیان، رجب و سجادی، سید نصرالله (۱۳۹۲). "شناسایی قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای استعدادیابی در ورزش قهرمانی جمهوری اسلامی ایران و تنگناها و چالش‌های فراروی آن". نشریه مدیریت ورزشی، ش ۱۷، ص ۲۹-۵۴.
۷. رشید لمیر، امین؛ دهقان قهفرخی، امین و رشید لمیر، امیر. (۱۳۹۲). "تدوین برنامه راهبردی اداره کل ورزش جوانان استان خراسان رضوی در حوزه ورزش و تربیت بدنی". نشریه مدیریت ورزشی، ش ۴، ص ۱۷۹-۱۹۸.
۸. رضوی، محمدحسین؛ روحانی، زهرا و قنبری فیروزآبادی، علیرضا (۱۳۹۳). "تحلیلی بر عوامل مؤثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی در مدارس". پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ش ۱۹، ص ۸۰-۶۹.
۹. رضوی، محمدحسین؛ نیازی، سید محمد و برومند دولق، محمدرضا. (۱۳۹۳). "طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش همگانی شهر مشهد با استفاده از دیدگاه علمی". پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، ش ۹، ص ۴۹-۶۰.

۱۰. رضانی نژاد، رحیم؛ همتی نژاد، مهر علی و مالکی، غلامرضا (۱۳۸۲). "بررسی مشکلات مدیریت کلاس‌های تربیت بدنی از دیدگاه معلمان". فصلنامه المپیک، ش ۳ و ۴، ص ۴۱-۵۰.
۱۱. سیف پناهی شعبانی، جبار؛ گودرزی، محمود؛ حمیدی، مهرزاد و خطیبی، امین (۱۳۹۰). "طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش قهرمانی استان کردستان". نشریه مدیریت ورزشی، ش ۸، ص ۷۴-۵۷.
۱۲. شعبانی بهار، غلامرضا و پارساجو، علی (۱۳۹۱). "تحلیل راهبردهای درونی و بیرونی اداره کل استان همدان". نشریه مطالعات مدیریت ورزشی، ش ۱۳، ص ۲۹۶-۲۸۱.
۱۳. غفرانی، محسن؛ گودرزی، محمود؛ سجادی، سید نصرالله؛ جلالی فراهانی، مجید و مقرنسی، مهدی (۱۳۸۹). "طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش قهرمانی استان سیستان و بلوچستان". نشریه مدیریت ورزشی، ش ۴، ص ۱۹۶-۱۹۰.
۱۴. کشر، سارا؛ دادرس، محمد و قیصری، راحله (۱۳۹۲). "ارزیابی کتاب معلم تربیت بدنی (راهنمای معلم) دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان مدارس ابتدایی شهر یزد". مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی، ش ۳، ص ۷۰-۶۳.
۱۵. گائینی، عباسعلی و حمایت‌طلب، رسول (۱۳۸۲). "مقایسه وضعیت آمادگی جسمانی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی مدارس دارای معلم تربیت بدنی با مدارس فاقد معلم تربیت بدنی". نشریه حرکت، ش ۱۵، ص ۱۰۰-۸۹.
۱۶. محرم‌زاده، مهرداد و سید عامری، میر حسین (۱۳۹۳). "سند راهبردی ۱۴۰۴ توسعه ورزش دانشگاه‌ها با تأکید بر ورزش همگان". طرح پژوهشی، دانشگاه ارومیه، ص ۱۰.
۱۷. وزارت آموزش و پرورش (۱۳۹۱). "برنامه درس ملی جمهوری اسلامی ایران". www.medu.ir.
۱۸. وزارت آموزش و پرورش (۱۳۹۳). "گزارش عملکرد معاونت تربیت بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش". www.medu.ir.
۱۹. همتی نژاد، مهرعلی؛ رضانی نژاد، رحیم و رحیمی، وحید (۱۳۸۴). "نیازسنجی درس تربیت بدنی و ورزش در دوره دبیرستان". فصلنامه المپیک، ش ۳، ص ۱۷-۷.
20. Chen, M. (2014). "SWOT analysis and strategies to support college physical education through distance education". *Journal of World Transactions on Engineering and Technology Education*, 4, pp: 761-771.
21. Derri, V., Avgerinos, A., Emmanouilidou, K., Kioumourtzoglou, E. (2012). "What do Greek physical education teachers know about elementary student assessment?". *Journal of Human Sport and Exercise (JHSE)*, 7, pp: 227-239.
22. Dudley, D., Okely, A., Pearson, P. (2011). "A systematic review of the effectiveness of physical education and school sport interventions targeting physical activity movement skills and enjoyment of physical activity". *European Physical Education Review*, 17, pp: 354-370.
23. Mohd, Z., Azam, H., Nur Bahiyah, A., Julia, J. (2015). "Determining teaching effectiveness for physical education teacher". *Journal of Procedia – Social and Behavior Sciences*, 172, pp: 733- 740.
24. Tsangaridou, N. (2012). "Education primary teachers to teach physical education". *European Physical Education Review*, 18, pp: 745-760.